

Petar Vuković

HRVATSKO I ČEŠKO JEZIČNO NASLIJEĐE XVIII. STOLJEĆA KAO PROBLEM KULTURNOG PAMĆENJA

Dr. Petar Vuković, Filozofski fakultet, Zagreb, izvorni znanstveni članak

UDK: 811.162.3 (091) "17"
811.163.42(091) "17"

Jezično naslijeđe XVIII. st. razmjerno je kasno postalo predmetom interesa i u bohemistici i u kroatistici, a njegova je važnost u dijakroniji dvaju književnih jezika izašla na vidjelo tek potkraj XX. stoljeća. U članku se sugerira da je jedan od uzroka zaboravljanja tog naslijeđa na početku XIX. stoljeća bila ideologija «preporoda», utemeljena na ideologemima uvezenima sa Zapada i zajednička onodobnomu hrvatskom i češkom društvu.

Ključne riječi: *hrvatski jezik, češki jezik, jezično naslijeđe, 18. st., kulturno pamćenje*

Sama činjenica da je jezično naslijeđe XVIII. stoljeća razmjerno kasno postalo predmetom interesa kroatističkih istraživanja i da je neobična važnost tog naslijeđa u dijakroniji hrvatskoga književnog jezika osviještena tek u novije doba ne mora nužno sugerirati da su razlozi takva diskontinuiteta u kulturnom pamćenju ponajprije ideologijske naravi – naime, da je upravo ideologijska matrica kroz koju su Hrvati vidjeli svijet odgovorna kako za kasan početak prisjećanja na taj element jezičnog naslijeđa potkraj XX., tako i za njegovo rano zaboravljanje već na početku XIX. stoljeća. No neobična paralela koju taj diskontinuitet ima u bohemistici filologu može biti puno jači poticaj da ideologiju¹ uvede u obzor svojeg istraživanja, osobito

¹ Pod *ideologijom* se ovdje ne razumijeva rigidan sustav političkih ideja ni iskrivljena slika zbilje, a tom se nazivu ne pridaje ni pejorativno značenje kakvo ga obično prati u svakodnevnoj uporabi. Rabi se umjesto toga kao terminološka oznaka sklopa vrijednosti, predodžaba i uvjerenja koji je ugrađen u čovjekovo razumijevanje svijeta i njega samoga i koji mu omogućuje stvaranje kategorijskog poretka bez kojega bi bio izgubljen u kaos. Usp. Kavanagh, 1995.

ako na umu ima umnogome usporedive oblike simboličkih praksi te podudarnosti u cjelovitome kulturnom razvoju Hrvata i Čeha u znatnu dijelu XIX. stoljeća. Moglo bi se naime pokazati da su «bijele mrlje» u kulturnim pamćenjima, iza kojih se i u kroatistici i u bohemistici tek u novije doba otkrivaju jasniji obrisi jezika XVIII. stoljeća, prouzročene ideologemima u velikoj mjeri zajedničkim onodobnomu hrvatskom i češkom društvu. Ako je tomu tako, usporedba bi utjecaja takvih ideologema na razvoj dvaju jezika i dviju filologija mogla pružiti korisne uvide kakvih bi i kroatisti i bohemi u granicama samo svojih vlastitih struka zacijelo bili lišeni.

Iako je i kroatistima i bohemistima trebalo neobično mnogo vremena da jeziku XVIII. stoljeća pristupe *sine ira et studio*, ti procesi u objema filologijama nisu počeli istodobno niti su protjecali na jednak način. U kroatistici je prevrednovanje stajališta počelo 1970-ih godina,² a najznatniji je rezultat bilo odustajanje od uvjerenja da je početak hrvatskog standarda povezan s ilircima i s narodnim preporodom – umjesto toga, utvrđeno je da je novoštokavština kao hrvatski književni jezik inaugurirana već u XVIII. stoljeću te je to stoljeće i označeno kao polazna točka u standardnom razdoblju hrvatskoga. Ta se spoznaja međutim u širu društvenu svijest potpunije probila tek u 1990-ima.

Posljednje desetljeće XX. stoljeća period je u kojem se i u okvirima bohemistike provodi potpunije prevrednovanje.³ Istina, elementi pristupa koji je u baroknom jezičnom i književnom naslijeđu znao upozoriti i na vrijednosti što mu ih je dotadašnja tradicija pobijala bili su vidljivi i u kasnim 1930-ima,⁴ no brojnija istraživanja koja su se iz tih početaka mogla razviti prekinuo je najprije Drugi svjetski rat, a posve onemogućio poslijeratni politički razvoj u Češkoj. Tako je zapravo tek u devedesetima⁵ izašlo na vidjelo da su stečevine cijele jedne epohe, zbog dodijeljene joj naljepnice «doba tame», ostale u biti slabo poznate i neistražene. Iz perspektive spoznaja koje su se sve jasnije probijale na vidjelo moglo se utvrditi da barokno doba nije obilježeno jednoznačnim kulturnim propadanjem i jezičnom regresijom, nego je zapravo sačuvalo kontinuitet s prijašnjim epohama i razvijalo ono što je iz njih naslijedilo usprkos uvjetima u društvu koji razvoj pismenosti na češkom

² Među najvažnije radove pripadaju svakako Brozović 1970, Brozović 1978, Katičić 1976–77, Katičić 1978, Vince 1978.

³ O razvoju istraživanja pretpreporodnoga jezičnog naslijeđa u bohemistici usp. Stich 2001. Zbog razlika u opsegu pojava koje naziv *barok* pokriva u kroatistici i bohemistici treba upozoriti na to da se općeprihvaćena periodizacija češke kulture unekoliko razlikuje od hrvatske: obično se naime smatra da barok traje do samog svršetka XVIII. stoljeća i da je početak njegova kraja označio Dobrovský. Vrlo informativan pregled povijesti češkoga jezika na hrvatskome dostupan je u Sesar 1996.

⁴ Godine 1938. u Pragu je bila priređena velika izložba *Pražské baroko 1600-1800*, no ona nije obuhvatila ni jezičnokulturnu ni književnu tematiku. Književnošću toga razdoblja prvi se ozbiljnije počeo baviti Josef Vašica (1938), a Bohuslav Havránek (1936) prvi je doveo u pitanje uvjerenje prosvjetiteljâ da je češki u XVIII. st. doživio regresiju.

⁵ Jezičnim naslijeđem XVII. i XVIII. stoljeća bavili su se, primjerice, Alexandr Stich, Dušan Šlosar, Josef Vintř, a postali su dostupni i neki već prije nastali, ali neobjavljeni radovi Josefa Vašice, Václava Černoga i dr. Više o tome usp. Stich, 2001.

jeziku nisu favorizirali. Pokazalo se i da su prekid u tradiciji napravili zapravo Josef Dobrovský, a za njim i pristaše narodnog preporoda, odbacivši najveći dio jezičnog i književnog naslijeđa što ga je namro barok u XVII. i XVIII. stoljeću i vraćajući se kao uzorima kulturnim oblicima i jeziku XVI. stoljeća.

Čini se da su se Hrvati i Česi jezičnog naslijeđa XVIII. stoljeća počeli prisjećati neovisno jedni o drugima – iako su se i u češkom i u hrvatskom društvu te u objema akademskim zajednicama morale stvoriti pretpostavke koje bi takvo «prisjećanje» dopustile, one su u dvama društvima i filologijama bile unekoliko različite. U kroatistici je ponajprije bila riječ o tome da se upozori kako je hrvatski književni jezik svoje do danas prepoznatljive novoštokavske obrise dobio već u XVIII. stoljeću, dakle prije narodnog preporoda i prije vremena u kojem su hrvatske kulturne i političke elite svoju budućnost odlučile povezati sa Srbima. Takva tvrdnja nije bila politički oportuna u doba srpsko-hrvatskoga jezičnog unitarizma, u kojem su se za međaše u jezičnom razvoju uzimali radije proglasi, manifesti i dogovori nego stvarne mijene u jezičnoj dijakroniji mjerljive lingvističkim instrumentarijem. Jezik XVIII. stoljeća postao je jednim od glavnih područja kroatističkih istraživanja upravo 1970-ih, što zacijelo nije bez povezanosti s previranjima kojima je hrvatsko društvo u to doba bilo obilježeno, no pitanju je važnost jednoglasno priznata i izvan uskih akademskih krugova istom nakon hrvatskoga državnog osamostaljenja.

U bohemistici je pak čvrsta povezanost svih kulturnih postignuća u XVII. i XVIII. stoljeću s Katoličkom crkvom stajala na putu ideologijski neangažiranom pristupu njihovu proučavanju – propitivanje toga kulturnog sloja podrazumijevalo bi naime i propitivanje temeljne orijentacije nacionalne kulture. Za vrijeme Prve republike, u međuraću, središnja se češka nacionalna tradicija naime svjesno oblikovala oko mita o Janu Husu, a Čehoslovačka je zbog svojih službenih stavova o tom pitanju dospjela i u ozbiljan sukob s Katoličkom crkvom i s Vatikanom. Izravna je posljedica takvih prilika bio i kasan početak propitivanja negativnih stajališta o pretpreporodnome jezičnom i kulturnom naslijeđu. Iako se nakon Drugoga svjetskog rata, a osobito nakon što su vlast u Čehoslovačkoj 1948. preuzeli komunisti, ideologijski obzor u zemlji znatno promijenio, odnos prema starijim slojevima nacionalne tradicije umnogome je ostao jednak – doživio je tek preformulaciju u novim terminima. Iz perspektive vulgarnog marksizma husiti i češki protestanti bili su naime glorificirani kao prethodnici proleterske revolucije te je stoga razumljivo zašto je tek tzv. baršunasta revolucija 1989. označila početak doba u kojem će se o cjelokupnom kulturnom, pa i jezičnom naslijeđu rekatolizacijom obilježenoga XVII. i XVIII. stoljeća moći govoriti bez suvišnog obzira prema stvarima «višeg reda».

Ako su procesi ponovnih prisjećanja na filološku baštinu XVIII. stoljeća u Hrvata i Čeha i bili odvojeni i bez bitne međusobne povezanosti, čini se da su njezinim zaboravljanjem na početku XIX. stoljeća ravnala vrlo slična gibanja na koja su u hrvatskom i češkom društvu znatno utjecali isti ideologemi uvezeni sa

Zapada. Ideologemi koje ovdje imam na misli razvijali su se i širili kao reakcija na filozofiju racionalizma i dotad nezapamćene promjene što su u XVIII. stoljeću u temeljima uzdrmale institucije na kojima je počivao društveni život. U situaciji u kojoj su stari spoznajni okviri polako prestajali vrijediti oblikovali su se idejni kompleksi koji su trebali premostiti sve veći jaz između starih predodžaba i nove stvarnosti te svojim suvremenicima ponuditi nov koordinatni sustav unutar kojega bi svijet ponovno postao shvatljiv i prepoznatljiv. Među važnije mislitelje takva usmjerenja pripadaju svakako i Jean-Jacques Rousseau i Johann Gottfried Herder, koji su u antimodernističkim sastavnicama svojih tekstova o «prirodnom» načinu života, odnosno o budućnosti koja pripada «prirodnim» narodima čija veza sa svijetom nije posve iskvarena modernom civilizacijom, ponudili koncepciju koja je postala popularna i utjecajna u onodobnoj Europi i u kojoj su i Česi i Hrvati s neobičnom spremnošću našli svoje mjesto⁶.

Pripadnici hrvatskih i čeških elita te su ideologeme naime iskoristili na gotovo jednak način – u svojim su «preporodima» stvorili paradigmatičan primjer političkog mita koji je bio kadar obaviti dvije temeljne funkcije što ih takvi mitovi imaju: eksplikativnu (ponuditi prihvatljivu koncepciju svijeta u kriznome povijesnom trenutku u kojem su stare koncepcije dovedene u pitanje) i mobilizacijsku (okupiti politički relevantnu društvenu masu i pridobiti je za političku akciju).⁷ Kako im je politički cilj u konačnici zapravo bilo jačanje političkog položaja Hrvata i Čeha naspram Mađara i Nijemaca, što je u društveno-političkoj situaciji koja takvu razvoju nije bila nimalo sklona predstavljalo prilično tešku zadaću, ideologemi što su na europsku političku pozornicu na velika vrata uvodili dotad zanemarivane narode drugog reda nudili su kao na dlanu legitimitet na koji su se u svojim zahtjevima i Hrvati i Česi mogli pozivati – bilo je zacijelo lako povjerovati u to da će Mađarima i Nijemcima biti puno teže zaniijekati politička prava narodima koji nisu samo čvrsto uklopljeni u okcidentalnu koncepciju čovjeka što su je ti ideologemi sadržavali nego su i predodređeni da Zapad spase.

No da bi podudaranje s rousseauovsko-herderovskim postavkama bilo očitije, i Hrvati i Česi pristupili su u izgradnji preporodnog mita selektivnom čitanju kulturne baštine kako bi nedvosmisleno pokazali da je njihova tradicija vrlo bliska viziji sadržanoj u ideologemima poznatima u cijeloj onodobnoj Europi. Pritom im je bilo osobito važno da upozore na dvije stvari: da je njihovo podrijetlo drevno te da

⁶ Riječ je ponajprije o Rousseauovu tekstu *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* iz 1755. i Herderovu radu *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit* iz 1784–91. O Herderovoj recepciji u Čeha usp. Černý 1995; u Hrvata Ivanišin 1960–61.

⁷ O političkim mitovima usp. Girardet 1986. Girardet obrađuje četiri politička mita za koja smatra da su temeljni: mit o uroti, zlatnom dobu, spasitelju i jedinstvu. Ostali se politički mitovi, smatra, mogu izvesti iz njih. Tvrdi da se nijedan mit ne može razviti ako u društvu realno ne postoje neki elementi o koje bi se mogao oprti, ali je za mit tipično da te elemente čita selektivno i pridaje im vrlo specifična značenja.

je njihova narodna zajednica i u suvremenosti velika. Oblikovanje tradicije⁸ koja bi mogla poslužiti kao uspješno sredstvo političke legitimacije bilo je višeslojno i obuhvatilo je različite simboličke prakse, a kad bismo se htjeli ograničiti samo na one oblikovane u jezičnome mediju, mogli bismo spomenuti da su pisani povijesni radovi koji su trebali ponuditi prihvatljiv model nacionalne povijesti, da su u književnu baštinu pripušteni, u jasno određenoj vrijednosnoj hijerarhiji, samo neki tekstovi i samo neka od njihovih mogućih čitanja,⁹ da su «nalaženi» zapisi drevnih tekstova kojima se pripisivala mitska vrijednost (češki *Kraljičinodvorski* i *Zelenogorski rukopis*), da su dopunjavani drevni tekstovi (Mažuranićeva dopuna Gundulićeva *Osmana*)... Fiksaciji na «oblikovanje povijesti» pridonosili su neizravno čak i zanesenosti neskloni umovi poput Dobrovškoga, koji se jezičnim starinama bavio iz posve drugih pobuda, uvjeren da suvremeni češki ionako ne zaslužuje pozornost filologâ jer da nikad neće postati jezikom sposobnim da obavlja više civilizacijske funkcije. Pokazalo se međutim da je upravo jezik poslužio kao jedno od temeljnih sredstava legitimacije, kako u Čeha, tako i u Hrvata, što nije nimalo neobično budući da je upravo jezik vrlo pogodan za takve uporabe. Jezik naime, uz komunikacijski aspekt, u kojem se jezičnim znakovima označuju izvanjezični fenomeni i zahvaljujući kojemu jezik povezuje sve pojedince sposobne za komunikaciju na njemu, ima i simbolički aspekt: u njemu jezik sam služi za konstruiranje fenomena na koje upućuje i postaje medij koji povezuje sve pojedince što u dotičnom jeziku vide simbol svojeg zajedništva.¹⁰ Upravo je zahvaljujući tom drugom svojem aspektu jezik bio kadar prerasti u sredstvo preko kojega se na najočitiji način mogao demonstrirati identitet koji su Hrvati i Česi u to vrijeme na vrlo sličan način nastojali konstruirati.

Književni jezici Hrvata i Čeha u XIX. stoljeću razlikovali su se od jezika koji su u književnoj uporabi bili stoljeće prije ponajprije jekavskim odrazom praslavenskog jata (hrvatski) te arhaičnim sklonidbenim i spreizidbenim nastavcima (češki) i upravo su ti elementi postali ključni kad je o simboličkom aspektu jezika riječ – oni su bili ono po čemu je preporodni jezik bio nov, ono čime se signalizirala njegova «preporodenost». Zanimljivo je pritom da su dvama simboličkim univerzumima koji su se oblikovali oko «preporodenoga» češkoga i hrvatskoga bili zajednički upravo oni kompleksi značenja koji su maloprije već bili spomenuti: drevnost i veličina narodne zajednice. Usporedno s drevnošću, i hrvatska jekavština i češki arhaični nastavci simbolizirali su podjednako uspješno i idealiziranu društvenu zajednicu:

---

⁸ O «izmišljanju tradicije» usp. Hobsbawn–Ranger 1983. O tome kako je tradicija «izmišljena» u Čeha u vrijeme narodnog preporoda vrlo iscrpno piše Macura 1995, a o nekim aspektima tog procesa u Hrvata npr. Katičić 1988 te Jonke 1957.

⁹ Da je hrvatska barokna književnost uistinu bila čitana selektivno dokazuje Zoran Kravar (1994). U članku se na primjerima iz niza tekstova upozorava kako favorizirano «slovinstvo» nikako nije bilo jedina, pa možda ni dominantna tradicija jer je u baroknih pisaca podjednako živa i tradicija Hrvatskoga Kraljevstva.

¹⁰ Usp. Škiljan 1998, osobito poglavlje «Znakovi i simboli», str. 211-252.

Dubrovačku Republiku na hrvatskoj strani, a na češkoj češku braću – protestantsku zajednicu s kojom se u češkoj kolektivnoj svijesti povezuje «zlatno doba» domaće kulturne tradicije. S veličinom zajednice povezane su pak nadnarodne projekcije što su, u skladu s Herderovim postavkama, imale tendenciju zajedničkim kolektivnim identitetom obuhvatiti široku zajednicu određenu jezičnom bliskošću i «prvotnim duhom» koji su, vjerovalo se, suvremene političke i kulturne prilike uvelike zakrilile i učinile ne uvijek na prvi pogled očitim. Projekcija takve zajednice i u češkom i u hrvatskom slučaju, bez obzira na to koliko njezini obrisi u pojedinih autora bili nejednako raspoznatljivi i bez obzira na razlike u tome gdje su se njezine međe postulirale, prelazila je jasno preko granica kolektiviteta koji su se upravo u to doba oblikovali u moderne nacije, češku i hrvatsku. Česi su naime viziju takve zajednice ocrnali odabirući upravo arhaični jezik Kraličke Biblije iz XVI. stoljeća, koji je na početku XIX. stoljeća bio u uporabi još samo u slovačkoj evangeličkoj zajednici, a Hrvati odabirući jekavštinu, koja ih je povezivala s jugoistočnim susjedima.

Bez obzira na to jesu li takvi odabiri baštinu koja im je izravno prethodila odbacili izrijeком ili prešutno, ona je fiksacijom na udaljeniju jezičnu i kulturnu prošlost i u Hrvata i u Čeha bila neobično uspješno i na dulje vrijeme potisnuta u drugi plan. Omogućilo je to među ostalim i odmak od aktualne zbilje te, sukladno tomu, lakše mitizacije na kojima je počivao cijeli narodni preporod, pa i mit o tome da je upravo «preporod» starinskih jezika međaš koji stoji na početku novohrvatskoga i novočeškoga. Rezultati novijih istraživanja međutim jasno pokazuju da se nikakav radikalni jezični prijelom početkom XIX. stoljeća nije dogodio ni u Čeha¹¹ ni u Hrvata¹² jer se ni Česi ni Hrvati zapravo nisu počeli služiti starinskim jezicima, nego su samo prema uzoru na njih stilizirali idiom koji je početkom XIX. stoljeća bio u književnoj uporabi i koji se kao razvojna faza u jezičnoj dijakroniji prirodno nastavljao na jezik XVIII. stoljeća. Preporodni je mit međutim bio toliko jak da je iz kulturnog pamćenja potisnuo cijelu epohu na čijim je ramenima izrastao – zajedničko je to i češkim i hrvatskim «preporoditeljima», a dano je to ponajprije njihovim dioništvom u utjecajnoj okcidentalnoj ideologiji koja je doprla i do njih i u kojoj su spremno našli svoje mjesto.

LITERATURA:

1. Brozović, Dalibor (1970): *Standardni jezik*, Zagreb.
2. Brozović, Dalibor (1978): «Hrvatski jezik, njegovo mjesto unutar južnoslavenskih i drugih slavenskih jezika, njegove povijesne mijene kao jezika hrvatske književnosti», u: Aleskandar Flaker–Krunoslav Pranjić (ur.), *Hrvatska književnost u evropskom kontekstu*, Zagreb.

¹¹ Češki su pisci sve do 1860-ih pisali prije sebi suvremenim jezikom nego «kraličkom» normom koja se pokušala oživiti. Usp. Stich 1999.

¹² Usp. npr. Vončina 1985, Tafra 1992, Ham 1996.

3. Černý, Václav (1995): *Vývoj a zločiny panslavismu*, Praha.
4. Girardet, Raoul (1986): *Mythes et mythologies politiques*, Paris.
5. Ham, Sanda (1996): «Slavonska osnovica u temeljima zagrebačke filološke škole», *Filologija*, 26.
6. Havránek, Bohuslav (1936): *Vývoj spisovného jazyka českého*, Praha.
7. Hobsbawn, Eric–Terence Ranger (ur.) (1983): *The Invention of Tradition*, Cambridge.
8. Ivanišin, Nikola (1960–61): «J. G. Herder i ilirizam», *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 2 (1).
9. Jonke, Ljudevit (1957): «Ideološki osnovi zagrebačke filološke škole 19. stoljeća», *Filologija*, 1.
10. Katičić, Radoslav (1976–77): «O novijem razvoju u raziskovanju standardne novoštokavščine in njenih zgodovinskih temeljev», *Jezik in slovstvo*, 7.
11. Katičić, Radoslav (1978): «O početku novoštokavskoga hrvatskoga jezičnoga standarda, o njegovu položaju u povijesti hrvatskoga književnog jezika i u cjelini standardne novoštokavštine», *Filologija*, 8.
12. Katičić, Radoslav (1988): «Ilirci i ilirski jezik», *Forum*, 12.
13. Kavanagh, James H. (1995): «Ideology», u: Frank Lentricchia–Thomas McLaughlin (ur.), *Critical Terms for Literary Study*, Chicago–London.
14. Kravar, Zoran (1994): «Književni barok kao legitimacija», *Dani Hvarskog kazališta*, 20.
15. Macura, Vladimír (1995): *Znamení zrodu*, Praha.
16. Sesar, Dubravka (1996): *Putovima slavenskih književnih jezika*, Zagreb.
17. Stich, Alexandr (1999): «Josef Dobrovský und das Tchechische des 17. – 18. Jahrhunderts», *Wiener slavistisches Jahrbuch*, 49.
18. Stich, Alexandr (2001): «Jazyková a slovesná kultura v barokních Čechách», u: Vít Vlnás (ur.), *Sláva barokní Čechie. Stati o umění, kultuře a společnosti 17. a 18. století*, Praha.
19. Škiljan, Dubravko (1998): *Javni jezik*, Beograd.
20. Tafra, Branka (1992): «Dijalektna osnovica 'ilirskoga' jezika», *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 18.
21. Vašica, Josef (1938): *České literární baroko*, Praha.
22. Vince, Zlatko (1978): *Putovima hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb.
23. Vončina, Josip (1985): «Ilirizam i Gundulićev Osman», *Umjetnost riječi*, 1 i 2.

SUMMARY

Petar Vuković

CROATIAN AND CZECH LINGUISTIC HERITAGE OF THE 18TH CT. AS A CULTURAL MEMORY ISSUE

The linguistic heritage of the 18th century had relatively late become a subject of interest in both Croatian and Czech philology. Its real importance for the development of the two literary languages was not realised until the end of the 20th century. In the article it is suggested that one possible reason why this heritage was forgotten at the beginning of the 19th century was the ideology of "rebirth", which was based on certain ideas that originated in the European West and were common to the Croatian and the Czech society of the time.

Key words: the Croatian language, the Czech language, linguistic heritage, 18th ct. cultural memory